

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Kotoutumisen kehittäminen liittyy kiinteästi nuoriin ikäluokkiin, sillä Suomen ulkomaalaistaustaiset ovat ikärakenteeltaan suomalaistaustaisia nuorempia. Tilastokeskuksen mukaan alle 30-vuotiaita toisen polven ulkomaalaistaustaisista oli 96 prosenttia. Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisilla taas 25–34-vuotiaat olivat suurin ja 35–44-vuotiaat toiseksi suurin ikäryhmä vuonna 2019. Kotoutumiseen liittyvissä politiikkatoimissa tuleekin tunnistaa nuoreen ikään liittyvät rajapinnat esimerkiksi koulutukseen ja nuorisotyöhön.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

-

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Tutkimusten mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret voivat kantaväestöön kuuluvia nuoria huonommin. Kouluterveyskyselyjen mukaan maahanmuuttajanuoret kokevat esimerkiksi, että heillä on vähemmän ystäviä kuin muilla ja useat heistä olivat joutuneet kiusatuiksi. Myös päihteiden käyttöä esiintyy enemmän kuin valtaväestön nuorilla.

Kuten selonteosta ilmenee, ulkomaalaistaustaisten työllisyys on jonkin verran suomalaistaustaisia heikompi. Nuorten työllisyyden vahvistamiseksi ehdotamme julkisen sektorin kohdistavan kesätyöpaikkoja nuorille, joiden työllistymisen tiedetään olevan vaikeampaa, kuten ulkomaalaistaustaisille tai erilaisia toimintarajoitteita omaaville nuorille.

Luonnoksessa esitetyt koulutukseen liittyvät toimenpiteet ovat kannatettavia. Kuitenkin selonteossa tulisi tarkastella laajemmin myös ulkomaalaistaustaisten nuorten lukiokoulutukseen ohjautumista. Vuonna 2014 ylempään korkeakoulututkintoon tähtäävään koulutukseen jatkoi vain reilu yksi prosentti ammattikoulun käyneistä. Lukio on siis edelleen väylä korkeakouluun. Vuonna 2015 kaikista uusista lukio-opiskelijoista vieraskielisiä oli noin 5,5 prosenttia ja korkeakoulujen uusista opiskelijoista 3 prosenttia oli ulkomaalaistaustaisia nuoria. Maahanmuuttajataustaisten ohjautuminen korkeakoulutukseen on tärkeää, jotta Suomi voi saavuttaa koulutuspoliittisessa selonteossakin mainitun tavoitteen korkeakoulututkinnosta 50 % ikäluokasta.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointiraportin ”Taustalla on väliä. Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkeakoulupolulla” (2019) mukaan mukaan suomalaisemmalta vaikuttava oppilas voi saada erilaista ohjausta kuin oppilas, jonka kulttuurinen tausta on vieraampi. Selonteossa onkin huomioitava arvioinnissa esiin nousseet havainnot: kieliopintojen tulee tukea opiskelijan edellytyksiä korkeakoulutukseen (selonteon kontekstissa huomio kieliopintojen tukemisesta myös asiantuntijatehtäviin), opintojen yhteyttä työelämään tulee lisätä, hankelähtöisyydestä tulee pyrkiä kohti toiminnan systemaattista kehittämistä ja positiivisen erityiskohtelun tarve tulee tunnistaa.

On myös tärkeää kiinnittää huomiota nuorten ohjaamiseen ja mahdollisiin piileviin ennakkokäsityksiin. Esimerkiksi Kurki (2018) havaitsi tutkimuksessaan, että maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita ohjataan aktiivisesti hoivatyön pariin, vaikka kiinnostus olisi jossakin muualla. Tietyille aloille ohjaaminen sulkee ulkomaalaistaustaisilta nuorilta urapolkuja.

Nuorten kohdalla hyvinvointi vapaa-ajalla ja vertaissuhteet saavat suuren merkityksen kotoutumisen onnistumisessa. On tärkeää, että esimerkiksi opetus- ja sosiaalitoimen lisäksi yhtenä tärkeänä toimijana lasten ja nuorten kotoutumisessa huomioidaan kuntien nuorisotoimet, jotka jo tällä hetkellä tuottavat tärkeitä nuorten vapaa-aikaan liittyviä kotouttamistoimenpiteitä.

Nuorisotyöntekijöiden kunnissa, seurakunnissa ja järjestöissä tulee saada koulutusta ja täydennyskoulutusta yhdenvertaisuudesta, monikulttuurisuudesta ja ihmisoikeuskasvatuksesta. Myös rekrytoinnissa kuntia tulisi kannustaa rekrytoimaan positiivisen erityiskohtelun periaatteen mukaisesti maahanmuuttajia työntekijöiksi.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

-

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

-

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Monialaista yhteistyötä toteutetaan nuoriin liittyvissä palveluissa erityisesti Ohjaamo-toiminnan kautta. VNTEAS-tutkimuksessa Ohjaamot - monialaista yhteistyötä, vaikuttavuutta ja uutta toimintakulttuuria: Monialaisen yhteistyön vaikuttavuus nuorten työllistymistä edistävissä palveluissa (2020) havaittiin, että ulkomaalaistaustaisella suomalaisella nuorella on suurempi todennäköisyys päätyä Ohjaamoon kuin ns. kantasuomalaisella tai vastikään maahan muuttaneella nuorella. Ohjaamojen työntekijöiden tulee saada koulutusta yhdenvertaisuudesta, monikulttuurisuudesta ja ihmisoikeuskasvatuksesta. Ohjaamot tulee vakinaistaa ja aloittaa ns. Ohjaamolain valmistelu, jolla mahdollistetaan monialaiseen yhteistyöhön liittyvä tiedon vaihtaminen eri viranomaisten välillä ja vakinaistetaan nuorille kuuluvat ohjaus- ja neuvontapalvelut kuntien palvelujärjestelmässä.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Suurin haaste EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden kotoutumiselle on lyhyt Suomessa vietetty aika, jonka vuoksi tulijoilla on huonommat mahdollisuudet oppia suomea (tai ruotsia) ja luoda vapaa-aikaan ja työelämään liittyviä verkostoja. Lisäksi haasteita tuovat korkeakoulujen lukuvuosimaksut vieraskielisissä ohjelmissa ja oleskelulupien varallisuusvaatimukset.

On myös hyvä huomioida, että kansainvälinen tutkinto-opiskelija, joka on EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten maiden kansalainen, saa valmistuttuaan oleskeluluvan Suomeen vain vuodeksi. Kotoutumisen osalta prosessi olisi järkevää aloittaa jo opintojen alkuvaiheessa, eikä vasta sen jälkeen. Kannatettavaa olisi esimerkiksi suomen tai ruotsin kielen verkkokoulutus, jota Suomeen muuttava kansainvälinen opiskelija voisi hyödyntää jo ennen Suomeen muuttamista. Lisäksi pidämme tärkeänä, että Suomeen opiskelemaan muuttavat maahanmuuttajat saisivat kielen lisäksi konkreettista tietoa suomalaisesta kulttuurista, viranomaisista ja työelämästä.

Olennaista on, että korkeakoulut huomioivat vieraskieliset opiskelijat saavutettavuussuunnitelmissaan ja että opiskelijoiden integraatiota pidetään esillä korkeakoulujen kansainvälisyystavoitteissa. Pätevöitymiskoulutustarjontaa on tärkeää monipuolistaa ja siitä on oltava riittävästi tietoa opiskelijoille, jotta ennen Suomeen tuloa hankittua osaamista ja koulutusta voidaan hyödyntää mahdollisimman hyvin.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Järjestöjen roolin lisääminen kotoutumisen edistämässä edellyttää järjestöjen resursoinnin tarkastelua. Selonteossa esitettyjen rahoituksen hakemiseen liittyvien ohjelmien ja hankerahoitukseen liittyvän epävarmuuden lisäksi koko suomalainen järjestösektori elää epävarmuudessa laskevien rahapelituottojen ja Veikkauksen tuottojen tulouttamiseen liittyvien mahdollisten muutosten takia. Muutokset tulisi tunnistaa myös selonteossa ja esittää konkreettisia keinoja, kuinka ulkomaalaistausten nuorten kanssa tehtävän järjestötyön rahoitus turvataan muutosvaiheessa.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Vuoden 2018 Nuorisobarometrin mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat suomalaistaustaisia keskimäärin vähemmän kiinnostuneita politiikasta. Ulkomailla syntyneiden tyttöjen kiinnostus kasvaa maassaolovuosien myötä, mutta pojilla vastaavaa kiinnostuksen lisääntymistä ei havaittu. Nuoren yhteiskunnalliseen osallisuus on yhteydessä koulutustasoon, sosio-ekonomiseen asemaan ja kotona opittuun esimerkkiin.

Osallisuustaitojen tukeminen on tärkeää maahanmuuttajataustaisten nuorten osallisuuden vahvistamiseksi lähiyhteisöissä kuin laajemminkin yhteiskunnassa. Perus- ja toisen asteen oppilaitoksissa sekä toiselle asteelle valmistavassa koulutuksessa tulee järjestää demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta sekä opetella aktiivisen kansalaisuuden taitoja. Opetuksen tulee huomioida maahanmuuttajanuorten oikeudet ja vaikuttamismahdollisuudet.

Maahanmuuttajataustaisten nuorten osallisuutta tukeviin hankkeisiin pitää panostaa pitkäjänteisesti. Hyviä malleja ovat esimerkiksi maahanmuuttajanuorten oman järjestötoiminnan ja toimintaryhmien tukeminen, maksuttoman harrastus-, leiri- ja kerhotoiminnan järjestäminen sekä maahanmuuttajataustaisille nuorille suunnatun mentorointitoiminnan kehittäminen. Nuorten kanssa toimivia ammattilaisille tulee tarjota koulutusta ja täydennyskoulutusta yhdenvertaisuudesta.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

-

Asikainen Katja
Suomen nuorisovaltuuston kattojärjestö Allianssi ry